

Секція 1
*Давидовська Г.І., к.і.н.,
старший викладач кафедри
фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету
galina-davidovskaya@ukr.net*

*Сидор Г.В., к.е.н.,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету
sidor.gal@ukr.net*

ПЕРЕВАГИ ТА ПІЛЬГИ В МИТНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Неабиякий інтерес на сьогодні виникає до питання використання митних переваг в митній політиці як юридичного засобу. Її елементи виявляються в усьому, що оточує суб'єкта транскордонного переміщення, бо в кінцевому підсумку заради неї і повинні існувати закони, влада, держава, право.

Цілком природно, що проблема митних переваг являється не тільки правовою, а й політичною. Вона не нова, а має глибокі історичні корені. Ще з часів Руської Правди пільги широко застосовували в політичних цілях в вигляді особливих прав, винятків, які дозволяли покращити становище відповідної групи суб'єктів права.

Таким чином, переваги й пільги являються найважливішим інструментом у політичній боротьбі за владу, що використовується для розширення соціальної бази того чи іншого лідера. З їх допомогою відбувається створення необхідного так званого електорального кола. Як приклад слід згадати традиційну активізацію передвиборної дискусії у вищому законодавчому органі держави стосовно розширення пільгової категорії громадян.

З реформуванням і зміною системи правових пільг завжди пов'язані реформування та зміна соціального ладу. Пільги сприяли розвитку відповідних груп суспільних відносин у вигідному для держави напрямку, що в свою чергу,

сприяло здійсненню конкретної політики, прямуванню політичним курсом. Багато реформ, що були здійснені у соціальній та економічній сферах, відзначилися наданням ряду переваг певним суб'єктам в залежності від обраних пріоритетів.

Правові пільги, включно з митними перевагами, служать своєрідними засобами, які реалізують певні ідеї і концепції митної політики. Не маючи можливості належно матеріально забезпечити соціально не захищені верстви населення (ветерани війни, пенсіонери, інваліди праці), здійснювалася непрямая компенсація через надання звичних пільг не тільки щодо оплати комунальних послуг чи проїзду громадським транспортом, а й через надання переваг у митних відносинах. Держава не була здатною забезпечити належні соціальні гарантії і тому намагалась здійснити компенсацію, надаючи переваги у сфері транскордонного переміщення. Представники незахищених верств населення “активними” учасниками цього переміщення аж ніяк не являлися, хіба що мешканці прикордонних районів.

Усе це призвело до різкого падіння якості функціонування даного юридичного засобу. Сьогодні ми пожинаємо плоди подібної політики. Масовістю у встановленні переваг, запровадженням вимог із загальних правил для “обраних” понад установлену міру було призведено до майже нульового “коефіцієнту корисної дії” пільг для тих прошарків населення, яким вони дійсно дуже необхідні.

Оцінивши досвід минулого та повернувшись до сучасних реалій, варто зазначити, що у більшості законодавчих актів є не тільки юридичне значення, а й очевидний політичний зміст. Усі юридичні норми, які виходять від держави й нею санкціонуються, виступають як провідники її волі й у кінцевому підсумку як відбиття політики законодавця для регулювання суспільних відносин.

Це стосується і правових пільг. Оскільки вони являються засобом полегшення правового становища суб'єктів, їх використовують для вирішення багатьох питань соціально-економічного розвитку. Користуючись даним юридичним засобом, який створює режим сприяння в задоволенні інтересів

суб'єктів, законодавець виділяє пріоритетні напрямки в політиці, що провадиться державою. У даний до таких відносять: залучення іноземних інвестицій в економіку, державну підтримку малого й середнього бізнесу, захист національного товаровиробника, фермерства, підтримку доброчинності, реформування агропромислового комплексу й низку інших напрямків.

Пільги як юридичний засіб та важливий інструмент забезпечують проведення відповідної правової політики, яка насамперед обслуговує інтереси держави, а через неї – інтереси всього суспільства, його громадян.

Сприяння досягненню конкретних політичних цілей свідчить про дієвість пільг як засобу в цьому плані. Не випадково на успіх здійснюваної державою політики впливають наступні фактори: ефективність пільг у правовому регламентуванні, обґрунтованість та доцільність їх надання, здатність законодавців вчасно і гнучко змінювати їх обсяг і систему залежно від тих перетворень, які відбуваються в суспільстві.

Основи державної політики прямо закріплені в Конституції України, де нашу країну проголошено соціальною державою, політика якої полягає в створенні умов, що повинні забезпечувати гідне життя й вільний розвиток людини. Для реалізації закріплених положень слід вживати заходи, що спрямовуються на підтримку соціально не захищених верств громадян. До одного із таких заходів у правовому плані відноситься встановлення різного роду пільг і переваг, зокрема митних, які покликані створювати сприятливі умови розвитку та задоволення потреб і інтересів індивідів, забезпечити рівні можливості у використанні ними своїх прав і свобод, у тому числі при переміщенні товарів через митний кордон країни. Цим юридичним засобом підтримуються конкретні категорії осіб, забезпечується рівноцінність становища суб'єктів права за умови становлення ринкових відносин і як наслідок – нагальної потреби у підвищенні соціальної захищеності.

За теперішніх умов уся система правових пільг (в тому числі і митних переваг) піддається серйозним випробуванням. З одного боку, державою усвідомлюється важливість їх закріплення, а з іншого – вона не може

забезпечити їх достатньої реалізації на практиці, оскільки відсутній налагоджений механізм, а також нема достатньої для цього матеріальної бази [1].

Митні переваги являються універсальним юридичним засобом для створення найбільш сприятливих умов розвитку того чи іншого регіону, особливо при умові утворення в його межах спеціальної (вільної) економічної зони або зони пріоритетного розвитку. Багато кому хотілося б вийти за так звані стандартні рамки у правовому регулюванні, щоб полегшити умови свого господарювання. Тому тарифні преференції, як і правові пільги, являються не лише засобом, а ще й об'єктом політичної боротьби. Вони являються предметом пильної уваги лобістів, які домагаються, щоб були прийняті рішення в інтересах окремих груп і прошарків громадян [2].

Багато громадян оцінюють подібні переваги як порожні обіцянки, фікції, що існують тільки на папері. Щоб уникнути перетворення пільгового законодавства на систему популістських нормативних актів необхідне перед юридичним закріпленням пільг передбачення відповідних економічних передумов й механізмів реалізації відповідного переважного права.

Сучасна політична ситуація являється вкрай складною й суперечливою. Конституційною реформою в Україні порушено низку питань ефективності і стабільності функціонування всіх гілок влади. Складною соціально-економічною ситуацією (уповільненням зростання валового внутрішнього продукту на фоні збільшення соціальних витрат, заробітної плати в бюджетній сфері тощо), а також духовною кризою спричиняється протистояння й роз'єднання існуючих у суспільстві інтересів. Коли ламаються встановлені десятиліттями підвалини життя, перестає бути панівною державна форма власності, суттєво міняється характер економічних відносин, трансформується духовна сфера, роль правових пільг також різко зростає.

Тому законодавець повинен створити всі умови й передумови для успішної реалізації розглядуваного юридичного засобу на практиці, щоб уникнути дискредитацію права як соціальної цінності, а також зростання

правового нігілізму. І це є дуже важливим для врахування вирішення багатьох питань формування й реалізації державної політики, у тому числі й у сфері митної справи, які виникають на шляху реформ і переходу до цивілізованих суспільних відносин.

Найсуттєвішими ознаками нової митної політики в Україні будуть являтися: трансформація взаємовідносин між суб'єктом транскордонного переміщення і митним органом у напрямку поглиблення співпраці, наближення митних послуг до споживача, активізація боротьби з корупцією в митних органах і втілення в життя в такий спосіб ідеї “митниця для особи, а не навпаки”. Одним з таких законодавчих актів, спрямованих на проведення кардинальної реформи митниці, має стати проект Закону “Про Національну митну службу України”, що покликаний не тільки подолати корупцію на митниці, а й забезпечити захист митних інтересів України, розвиток економіки України та її інтеграцію у світову економіку [3].

Список використаної літератури

1. Матузов Н. И. Правовой нигилизм и правовой идеализм / Н. И. Матузов // Общая теория государства и права: Акад. курс / под ред. М. Н. Марченко. – М. : Зерцало, 1998. – Т. 2. – Гл. XX. – С. 400–433.
2. Малько А. В. Льготы: политико-правовой анализ / А. В. Малько // Обществ. науки и современность. – 1996. – № 3. – С. 47–55.
3. Реформа митниці як удар по тіньовій економіці та митній корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1935:reforma-mitnitsi-yak-udar-po-tinovij-ekonomitsi-ta-mitnij-koruptsiji&catid=8&Itemid=350